

Een holle boomstronk met meer dan duizend leeggegeten walnoten? Met hulp van studenten ging KNNV'er Raymond van der Ham op zoek naar de daders. Verslag van ecologisch onderzoek.

Tekst Raymond van der Ham

# Bosmuizen-picknick in boomstronk



“Laat niet als dank voor het aangenaam verpozen, voor de eigenaar van dit bos de schillen en de dozen.” Aan deze ANWB-spreuk moest ik denken toen ik begin dit jaar in de Botanische Tuin van de Technische Universiteit in Delft een holle boomstronk vol met aangevreten walnoten aantrof. Dat was niet geheel toevallig. Na eerdere waarnemingen van knaagsporen op walnoten in de Botanische Tuin ben ik op zoek gegaan naar de daders daarvan.

Ik besloot ze op de proef te stellen door ze onder gecontroleerde omstandigheden een voorraad verse noten aan te bieden. Onder de boom waar ik die noten gevonden had kreeg ik geen respons, dus zocht ik een andere plek. In de buurt had ik een holle boomstronk gezien: daar zou ik ze in doen, want muizen eten graag op een beschut plekje. Toen ik het inwendige van de stronk had vrijgemaakt van takjes, dood blad en klimop was ik even beduusd: daar lagen honderden leeggegeten, deels behoorlijke verweerde walnoten. Dit eetplekje was dus al lang in gebruik! Voorzichtig heb ik de noten in een tas geraapt.

Al gauw werd duidelijk dat er bijna alleen ‘exotische’ walnoten in de stronk genuttigd waren; er zat maar één okkernoot (*Juglans regia*) in de stronk. Ik voorzag dat de analyse van de vondst veel tijd zou gaan kosten en heb daarom hulptroepen opgeroepen.

In Leiden doen eerstejaars biologiestudenten een ministage van twee weken: hun eerste echte onderzoek. Ik heb de stronk met inhoud aangemeld onder de titel “Who did it?” In juni gingen vier studenten aan de slag. Ze hebben de noten gedetermineerd en gesorteerd op de omvang en plaats van het knaagsporen (van groefjes tot grote gaten, op de top, zijkant of basis).

Het gemonsterde materiaal bleek 1342 walnoten te bevatten, waarvan er 1332 afkomstig



Opengeknaagde noten van de Japanse walnoot. De onderste is ongeveer 27 mm lang. Beeld Raymond van der Ham.

zijn van drie variëteiten van de Japanse walnoot (*Juglans ailantifolia*) uit de omgeving van de stronk. Zo'n 96% van de noten laat meer of minder omvangrijk knaagwerk zien, bijna steeds op de top en/of de zijkant, daar is de wand het dunst. Alle sporen passen binnen het bosmuisentype: de knaagrand vertoont de groefjes van de onderste twee snijtanden, terwijl de buitenrand de talrijke houvast-indrukken van beide bovenste snijtanden laat zien, te herkennen aan dwarse streepjes. Dergelijke sporen worden geproduceerd door de bosmuis, de grote bosmuis, de hazelmuis en de woelrat.

## INLOOPVALLEN

We zijn ook op een meer directe manier op zoek gegaan naar de knagers door ons af te vragen welke muizensoorten er in de Botanische Tuin voorkomen, waarbij we de enthousiaste medewerking kregen van KNNV'er Marijke Heijne. In een weekend hebben we in acht rondes met 30 inloopvallen in totaal 37 keer een muis gevangen (en weer los gelaten, dus sommige zijn misschien vaker gevangen). De score: 32 keer een bosmuis en vijf keer een huisspitsmuis. Eén val in de stronk en zes in de buurt daarvan leverden samen negen keer een bosmuis op.

We hadden toen duidelijke aanwijzingen dat bosmuizen de stronk al jarenlang bezoeken om walnoten open te knagen en de voedzame inhoud er uit te peuteren – hun onderling beweegbare onderste snijtanden gebruiken ze daarbij als een pincet. Daarvoor hebben ze in de loop der jaren honderden noten de stronk in gedragen. Als een noot niet te groot is en voldoende houvast biedt, kan een bosmuis deze in zijn opengesperde bek vervoeren. Je zou de stronk dus een picknickplaats voor bosmuizen kunnen noemen: een mooi plekje in de open lucht en je neemt je eigen eten mee. 

Raymond van der Ham is lid van de KNNV Delfland en werkt bij Naturalis aan stuifmeel en fossiele planten.